

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Кузьмін Едуард Едуардович</i> ДО ДИСКУСІЇ ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ «МІЖНАРОДНОГО ПОКАРАННЯ»	189
<i>Мануїлова Катерина Вікторівна</i> ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ	191
<i>Мануїлова Катерина Вікторівна, Рудецька Поліна Андріївна</i> ГЕНОЦИД ЯК ЗЛОЧИН ПРОТИ БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	193
<i>Невара Лілія Михайлівна, Колесник Михайло Ігорович</i> ПРАВА ЛЮДИНИ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	195
<i>Невара Лілія Михайлівна, Красник Вікторія Михайлівна</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ	198
<i>Невара Лілія Михайлівна, Проніна Наталія Ігорівна</i> МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	200
<i>Невара Лілія Михайлівна, Фесюн Ольга Костянтинівна</i> ПРАВО НА ПОСТМОРТАЛЬНУ РЕПРОДУКЦІЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	203
<i>Федорова Тетяна Сергіївна, Дронов Владислав Юрійович</i> МІЖНАРОДНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ СУД У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ	205
<i>Цибульська Ольга Юріївна</i> AROSTILLE VS СУД ЯК СПОСІБ ВИЗНАННЯ РІШЕННЯ ІНОЗЕМНОГО СУДУ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА	207
<i>Гребенюк Дмитро Олегович</i> ЗАКОНОДАВЧА СПІВПРАЦЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ З ПАРЛАМЕНТСЬКИМИ ОРГАНАМИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС	209
<i>Бурдюжа Олександр Миколайович</i> НАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В КОНТЕКСТІ УЧАСТІ УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЄС	211
<i>Галат Владислав Ігорович</i> СУЧАСНІ ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ДОГОВОРІВ МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ В 21 СТОЛІТТІ	213
<i>Джевага-Третякова Світлана Юріївна</i> УМИСЕЛ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ВІДМИВАННЯ ГРОШЕЙ ЯК ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО ЗЛОЧИНУ	216
<i>Жакун Маргарита Юріївна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	218
<i>Левченко Ігор Сергійович</i> ПРАВО ВИБОРУ КРАЇНИ ПРИТУЛКУ ВСЕРЕДИНІ ЄС В СВІТЛІ НАПЛИВУ БІЖЕНЦІВ, ВИКЛИКАНОГО АГРЕСІЄЮ ПРОТИ УКРАЇНИ.	221
<i>Луцан Алла Валеріївна</i> ДО ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРАВ ЖІНОК В САУДІВСЬКІЙ АРАВІЇ.	223
<i>Марченко Дмитро Вікторович</i> СКЛАДНОЩІ ВИБОРУ ЗАСТОСОВАНОГО ПРАВА ТА ФОРМИ ДОГОВОРУ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.	225
<i>Редченко Ярослав Олександрович</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ ПОСЛУГ ПОВ'ЯЗАНИХ З РЕАЛІЗАЦІЄЮ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	227
<i>Самойлюк Дмитро Геннадійович</i> ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.	229
<i>Чернявський Марк Віталійович</i> ОЦІНКА ВПЛИВУ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТАМ	230
СЕКЦІЯ 6. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОРСЬКОЇ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	
<i>Кормич Борис Анатолійович</i> ІНСТИТУТ АЕО ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ПРОБЛЕМ НАБЛИЖЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВА ЄС . . .	233
<i>Аверочкина Тетяна Володимирівна</i> ДОБРА, ЗАГАЛЬНА ТА ПРИЙНЯТНА МОРСЬКА ПРАКТИКА ЯК ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ.	235
<i>Федотов Олексій Павлович</i> УКРУПНЕННЯ МИТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ.	238

Невара Лілія Михайлівна

*Державний торговельно-економічний університет,
доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

Фесюн Ольга Костянтинівна

*Державний торговельно-економічний університет,
студентка 4 курсу, спеціальність 293 «Міжнародне право»*

ПРАВО НА ПОСТМОРТАЛЬНУ РЕПРОДУКЦІЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ми живемо в період науково-технічного прогресу, який змінює всі сфери життя людини. І не є виключенням і репродуктивні функції людини. Новітні технології не тільки дають змогу зачати дитину особам, котрі раніше не могли цього зробити за фізичними показниками, а й фактично дали змогу зміщувати часові рамки батьківства. Яскравим прикладом є постмортальна репродукція – кріоконсервація статевих клітин з метою використання їх після смерті донора.

Процес кріоконсервації полягає у замороженні статевих клітин донора використовуючи рідкий азот при дуже низькій температурі -196 °С.

«Загальна Декларація про біоетику та права людини», прийнята резолюцією Генеральної конференції ЮНЕСКО 19 жовтня 2005 р. [1], закликала законодавців усіх рівнів розвивати дослідження етичних проблем і вживати відповідних заходів у зв'язку з наслідками науково-технічного прогресу та, зокрема, застосуванням новітніх біо-та медичних технологій. Однією зі сфер, що потребує нагального врегулювання, є видача кріоконсервованого біологічного матеріалу після смерті пацієнта, тобто посмертна репродукція. Сучасна медицина, з розвитком методів кріоконсервування статевих клітин (гамет) та ембріонів, дає можливість зачинати і народжувати дітей після смерті одного або обох біологічних батьків.

Якщо брати практику іноземних держав, то у світі ще не вироблено єдиного підходу до законодавчого врегулювання окресленого питання, однак ми можемо проаналізувати досвід США та Ізраїлю. Наприклад, у США введено правило на здачу біологічного матеріалу перед участю у бойових діях, у Ізраїлі також є нормативно закріплена процедура кріоконсервування статевих клітин. В цих країнах навіть дозволено збирання матеріалів після загибелі донора.

На мою думку, ініціатива постмортальної репродукції є актуальною та надважливою в умовах сьогодення. По-перше, це дасть можливість чоловікам та жінкам скористатися фундаментальним правом – правом на сім'ю. По-друге, допоміжним стимулюючим фактом підтримання ініціативи є демографічна криза в Україні. Адже жінка після втрати чоловіка може більше не захотіти будувати відносини та створювати сім'ю з іншим, а право на користування біоматеріалом свого партнера може підвищити шанс стати матір'ю.

Питання постмортальної репродукції викликає багато етичних та правових питань. З одного боку, збирання біологічних матеріалів у потенційних донорів може розглядатися як деморалізуючий фактор. Велика частина суспільства не готова до таких дій, оскільки, навіть сам термін «посмертна репродукція» є відносно новим для українського суспільства. Крім того, слід зауважити на моральному аспекті процедури, а саме: чи є прийнятним зачаття дитини після смерті батька. Нажаль, багато дітей ростуть без батьків, але усвідомлення дитиною, що її батько помер ще до зачаття дитини, може нанести психологічну шкоду.

З іншого боку, виступає правовий аспект врегулювання даного процесу. З початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України законодавча неврегульованість цього питання постала гострою проблемою для українського законодавства. Одним із способів захисту фундаментального права на продовження роду для цієї категорії громадян є постмортальна репродукція. У Законі України № 3496-IX «Про внесення змін до деяких

законів України щодо забезпечення права військовослужбовців та інших осіб на біологічне батьківство (материнство)» від 23.03.2024 р., а саме у його третьому підпункті п. 2 розділу II «Прикінцеві і перехідні положення» вказано: «у разі смерті або оголошення судом померлою особи, репродуктивні клітини якої зберігаються відповідно до законодавства, їх безоплатне зберігання відповідно до цього Закону здійснюється протягом трьох років з моменту смерті такої особи або оголошення судом її померлою. Після закінчення цього строку подальше зберігання таких клітин може бути продовжене за рахунок іншої особи, визначеної у заповіті особи щодо власних репродуктивних клітин, які зберігаються відповідно до законодавства, на випадок її смерті або оголошення судом її померлою» [2].

Цей Закон є першим нормативно-правовим актом, що регулює дане питання. І хоча Законом передбачається «...у тримісячний строк з дня набуття чинності Законом приведення у відповідність всіх нормативно-правових актів та створення механізму забезпечення виконання положень цього Закону» [2, ч.3 п.2 р. II], на сьогоднішній день, немає чітко визначеного підходу до реалізації зазначених норм.

Хочеться зауважити, що ініціатива Закону про посмортальну репродукцію закладає підґрунтя до зміни інших законодавчих актів. Яскравим прикладом є спадкове право. Відповідно до ч. 1 ст. 1261 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), у першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки [3]. Таким чином, якщо розглядати спадкування за законом, то чинне законодавство не наділяє дітей народжених методом постмортальної репродукції правом на спадщину. Скоріш за все, після прийняття Закону № 3496-IX, ця норма цивільного кодексу зазнає змін, але залишається не зрозумілим як окреслити часові рамки оформлення спадщини.

Альтернативним виходом з колізійної ситуації щодо заповіту є складання заповіту – особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті, відповідно до ст. 1233 ЦКУ [3]. Але в такому випадку, як заповідач може бути впевнений при складанні заповіту, що його дружина або цивільна дружина скористається правом постмортальної репродукції? Таким чином є можливість інших законних спадкоємців у праві на спадщину.

Також залишається не визначеним коло осіб, що мають право на спадкування кріоконсервованих біоматеріалів. У Законі № 3496-IX зазначено, що правом володіти наділені особи, визначені у заповіті померлого, але, що буде, якщо особа відмовиться від прийняття спадщини, чи є механізм утилізації біоматеріалів?

Отже, право на посмортальну репродукції можна віднести до інституту сім'ї, оскільки дане право є продовженням права на сім'ю, відповідно до ч. 1 ст. 4 Сімейного кодексу України, особа, яка досягла шлюбного віку, має право на створення сім'ї [4]. Однак із запровадженням цього права виникла велика кількість етичних питань та неврегульованих законодавством проблем. Водночас, ми можемо спостерігати, як в інших країнах, таких як Ізраїль та США, нормативно правові акти, що закріплюють методи постмортальної репродукції, успішно імплементували у внутрішнє законодавство цих країн. Можливо Україна могла б перейняти їх досвід. Щодо правового регулювання подальшої долі кріоконсервованих матеріалів, то відповідно до закону та на мою думку, найлогічнішим способом є складання заповіту донора, в якому у письмовій формі буде виражено його волю, та який буде виступати нормативно-правовою підставою для використання біоматеріалів померлого та розподілу спадщини, після його смерті.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація про біоетику та права людини : від 19.10.2005 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/bioethics_and_hr.shtml
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців та інших осіб на біологічне батьківство (материнство) : Закон України від 23.03.2024 р.

№ 3496-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3496-20?fbclid=IwAR3gzgPNKPGlg2Ru1EnGCUFsQVAD2YiLDvf-lRfDlaL2G4iYFGy5z783KDE#Text>

3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

Ключові слова: посмортальна репродукція, неврегульованість законодавством, біоматеріали, кріоконсервування, донор, заповіт, спадщина, право на сім'ю.

Keywords: postmortem reproduction, non-regulation by legislation, biomaterials, cryopreservation, donor, will, inheritance, the right to a family.

Федорова Тетяна Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук*

Дронов Владислав Юрійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук*

МІЖНАРОДНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ СУД У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ

Фундаментальні людські цінності, серед яких право на життя і свободу, а також свободу від тортур та нелюдського поводження, наразі порушуватись у багатьох країнах світу, і доволі поширені такі порушення відбуваються під час війни та збройних конфліктів, які самі по собі є найбільшою загрозою для усіх людських цінностей. У таких умовах великого значення для забезпечення міжнародних стандартів прав людини набуває функціонування ефективного механізму їх захисту. Ці стандарти передбачені міжнародними договорами, конвенціями, деклараціями й іншими міжнародними документами та є системою міжнародних норм, принципів, правових і організаційних засобів, умов і вимог, за допомогою яких здійснюється дотримання, забезпечення, охорона і захист прав, свобод і законних інтересів людини. Справедливим є твердження, що «незалежно від наявності або відсутності збройних конфліктів, що зумовлюють скоєння воєнних злочинів, необхідно завжди реалізовувати заходи підтримки, спрямовані на зміцнення довіри та поваги до прав людини, здійснювати моніторинг прав людини та розслідувати їх порушення» [1, с. 275].

Міжнародні стандарти – це норми, які на основі загальноновизнаних досягнень сучасної думки зазвичай вважаються правильними із принциповою і практичною точок зору. Міжнародно-правові стандарти у галузі прав людини – це нормативний мінімум, який встановлює належний і необхідний рівень державного визнання (регламентації) та захисту прав і свобод людини. П. М. Рабінович вважає, що «міжнародні стандарти прав людини – це закріплені у міжнародних актах і документах, текстуально уніфіковані й функціонально універсальні (для певних міжнародних об'єднань держав) принципи та норми, які за посередництвом вельми абстрактних, здебільшого оціночних, термінопонять фіксують мінімально необхідний або бажаний зміст чи обсяг прав людини, зумовлювані досягнутим рівнем соціального розвитку та його динамікою, а також встановлюють позитивні обов'язки держав щодо їх забезпечення, охорони й захисту та передбачають за їх порушення санкції політико-юридичного чи політичного характеру» [2, с. 23].